

Scripta Catalana

MONTSERRAT ALEGRE I URGELL

Doctora en filologia

malegre6@xtec.cat

La col·lecció *Scripta*, editada per la Universitat de Barcelona, el Ministerio de Ciencia e Innovación i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ha nascut amb la finalitat d'omplir un buit editorial: el dels textos catalans antics no literaris. La finalitat de la col·lecció és posar a l'abast dels estudiosos de la llengua, sobretot de la història dels dialectes catalans, textos complets, inèdits o poc assequibles, que tenen un alt valor lingüístic i cultural.

Es reflecteix la llengua parlada en l'escriptura? En quina mesura? Es poden entreveure els canvis de la llengua oral en el textos escrits? Fins quan es conservà la *-n* o la *-r* finals? S'identificaren aviat o no les /b/ i les /v/? Era l'article salat derivat d'IPSE només col·loquial? Quan es redueix el grup plural *ns* en català oriental, mallorquí i menorquí? Eren emprats indistintament els possessius tònic i àton? En quin moment es redueix la gradació dels demostratius? La frase catalana té solució de continuïtat respecte de la llatina? Quan penetraren els castellanismes o els gal·licismes en català? En quin moment es produïren els principals canvis morfològics i sintàctics que permeteren parlar ja del català modern? El català antic era tan unitari com es pretén? Moltes preguntes i poques respostes encara.

El projecte *Scripta* es proposa d'estudiar la variació diatòpica de la llengua catalana en la diacronia per mitjà d'un corpus de textos breus, no literaris, fragmentats o sencers, pertanyents a totes les èpoques i totes les àrees dialectals, analitzats i comentats lingüísticament, agrupats per dialectes, fet que ha de permetre observar de manera més detallada els canvis evolutius en el continuïum històric. En l'actualitat, l'Institut d'Estudis Catalans ja ha publicat els reculls corresponents a *Scripta eivissenca* (2009), *Scripta menorquina* (2011) i *mallorquina* (2013).

Amb l'edició de textos sencers, el projecte fa un pas més. A finals de 2011 se'n publicà el primer volum, *Llibre de plantar vinyes e arbres... (Tractat d'agricultura del s. XV)*, amb pròleg d'Àngels Massip, editat i comentat per Xavier Luna-Batlle, un tractat d'agricultura manuscrit, copiat a finals del segle xv. El següent (novembre de 2012) *Al cor de la terra (El món agrari a les Terres de l'Ebre al s. XX)* de Josep Olivars Rodríguez, editat i comentat per Àngels Massip i *El dietari de Joaquim Fina de Palafrugell (1842-1878)*, amb pròleg de Xavier Luna-Batlle, edició i introducció de Jordi Curbet Hereu, publicat l'octubre de 2012, tercer volum de la col·lecció. El quart, i de moment darrer llibre, publicat el juliol de 2013, està dedicat als *Capítols de la Barranxelleria i del dret de cabeçatge (l'Alguer, s. xvii i xviii)*, amb edició i introducció d'Andreu Bosch i Rodoreda i pròleg de Joan Veny.

Es tracta de quatre volums pertanyents a diferents àrees del domini lingüístic (Maestrat, Terres de l'Ebre, Baix Empordà i Alguer), i també a diferents períodes

de la història (des del s. xv al xx). Els llibres, que no ultrapassen la norantena de pàgines (excepte *Al cor de la terra* que arriba a les 200), contenen el text sencer, una acurada introducció, acompanyada de comentaris que posen en relleu el valor lingüístic i geolingüístic de l'obra, i un glossari final que recull els mots més rellevants, específics del tema tractat o dialectals. Tots contenen també la fotografia d'una de les pàgines originals del text i en el volum *Al cor de la terra* diverses fotografies que il·lustren les feines del camp antigues, avui substituïdes per la mecanització.

La publicació d'aquests textos permet anar completant la informació dialectal encetada els anys 40 per Joan Coromines amb l'estudi sobre les *Vides de sants rosselloneses*, més endavant per Joan Veny amb el *Regiment de preservació de pestilència* de Jacme d'Agramont, o els treballs de Josep Moran sobre el *Cronicó de Perpinyà (segle XIII)* o *El Capbren de Castellbisbal*, els estudis i edicions de Joan Miralles, Joan Ponsoda Sanmartín, Brauli Montoya, Maria Dolors Farreny o Maria Àngels Diéguez, entre d'altres, sobre llibres de cort, de crims o de processos, que tanta llum aporten als estudis de la variació diatòpica, especialment la medieval.

Tot i això, si volem tenir una visió el més àmplia possible de la història interna d'una llengua, hem de poder comptar amb textos fiables en totes les seves variants, sense restriccions. S'ha de considerar, no solament allò que tradicionalment s'entén per dialectes: els diatòpics o geogràfics, sinó també els parlars diferenciats per altres factors diatràtics i diafàsics: vulgars, col·loquials, cultes, etc., atès que sovint és la informació dels dialectes la que fa llum sobre aspectes evolutius de la llengua.

Celebrem, doncs, la publicació d'aquests textos, un pas important per a la recerca i per aclarir aspectes de l'evolució interna de la llengua. Només amb un corpus ampli i divers de textos, sobretot no-literaris com els que es van editant dins el projecta *Scripta*, es podrà observar amb coneixement de causa la formació i l'evolució interna de la llengua i tractar de donar resposta a moltes de les qüestions plantejades i que massa sovint han estat poc o mai comprovades.